

Stilstanden van environmenten: Colin Waeghe (1980)

Periode 2007-2013

Reeds van bij het vroege oeuvre neemt Colin Waeghe een maatschappijkritische attitude aan. Niet als aanvaller, maar als gekwetste, en als verontwaardigde over zijn blessures.

Dat blijkt al uit de installatiewerken die hij maakte in de periode dat hij in het HISK (Hoger Instituut voor Schone Kunsten, Leopoldskazerne, Gent, 2009-2010) vertoefde. Zijn 'Teenage Wasteland' behoort tot de reeks 'Swing'. Het is een schommel waarvan de zitplank middendoor gezaagd is. De ene helft gaat vooruit, de andere achteruit. Niet wat men van een schommel verwacht die doorgaans voor- en achteruit mooi met elkaar combineert. Dit tafereel van schijnbaar zorgeloos gebiezebeis wordt wrang wanneer men beseft dat zelfs de meest harmonieuze beweging, zo zeker als de slinger van een klok, toch verschillende richtingen uit kan. 'Swing' betekent 'schommel', rustgevende zekerheid, maar ook 'schommeling', beangstigende onzekerheid. Samen in hetzelfde beeld wordt dat 'unheimlich', zoals Freud dat gevoel van onhuiselijke huiselijkheid placht te noemen, onverwachte onbehaaglijkheid: waar is het spelende kind?

Dit geldt ook voor een ander werk uit dezelfde periode: 'Voyage au bout de la nuit', titel van het krachtigste anti-oorlogsverhaal aller tijden van de hand van Céline. Het bestaat uit een oud model van sierluchter met moderne TL-lampen als lichtbron. Bij nader toezien blijken de elementen waaruit de luster is opgebouwd te bestaan uit een resem scheermesjes. Zelfs de grootste verdediger van de Verlichting heeft zijn duistere kanten. Het rationalisme heeft zijn grenzen. Verstand leidt ook tot domheid en misbruik.

De politieke dimensie in het werk van Colin Waeghe, is ook herkenbaar in zijn schilderkunst. Zijn conceptuele background blijft doorschijnen. Uiteindelijk maakt zijn generatie kunstenaars het onderscheid niet meer tussen de klassieke media, schilder- of beeldhouwkunst, en de conceptuele kunst. Het zijn bijna allemaal kleinkinderen van Marcel Duchamp.

Colin Waeghe werkt in reeksen die dan telkens een bepaalde bevragende boodschap inhouden. Als potentie, als alternator, als katalysator, als mediator, want een kunstenaar is geen boodschapper, geen engel of factor. Het ondermijnende in vraag stellen van het gevestigde maakt het conceptuele aspect uit. Ik overloop even zijn periodes die telkens een titel meekrijgen, verhelderend of obscuur, nu eenmaal het lot van titels vanaf de moderne kunst, die niet per se te duidelijk begrepen wil worden.

Tussen zijn opleiding aan St. Lucas Brussel en het HISK (2007-8) heet het 'Great Escape'. We herkennen bekende internationale museumgebouwen, de instituten van kunst. 'Kunst is wat in een musea getoond wordt' is sinds de jaren zestig de nieuwe definitie. Maar wat in musea getoond wordt, wordt in galerijen verkocht. Dat is een ander verhaal. Het museum heeft dus ook een statuut van een bank. Het sluit aan bij de

staatsapparaten. Het protest is onder controle. Uit de vensters van de getekende museumgebouwen hangt een vluchtkoord, gevlochten van aan elkaar gebonden lakens. Deze knipoog naar de wereld van de stripteekeningen is ook zichtbaar in zijn schetsmatige wijze van werken. De kritiek krijgt er ook een ironische dimensie bij. De avant-garde kunst wil al lang weg uit de musea. 'Museum mausoleum!' was de slogan, een museum is een praalgraf. Maar hier zit ook een mogelijke wending van de betekenis. Dezelfde weg kan ook gebruikt worden om het museum te bestormen omdat men erin wil. Als kunstenaar om er bij te horen of als toeschouwer om er te genieten van al die gekheden op sokkels.

In zijn HISK periode ontwikkelt Colin Waeghe: 'Thank you for tomorrow', zo wat het omgekeerde van wat men bij een dankbetuiging verwacht te horen. Tenzij het over een belofte zou gaan, maar ook dan dankt men voor de pas voorbij actuele feiten van het beloven en niet voor wat nog komen moet. De werken lijken op filmposters en zijn ook op stokken gerold zoals Chinese kalligrafische werken. Opnieuw zeer schetsmatig in wat inmiddels de Colin Waeghe toets mag heten, zeer vlekmatig en wat gecontroleerd beverig, zoals hij ook in het leven staat, al dan niet met een peuk in de mondhoek. De werken zijn overigens sterk autobiografisch. Niet alleen zijn de beelden verweven met de personages uit de literatuur waarvan hij houdt, maar ook zijn eigen wilde leven schemert doorheen de verf. Fictie en realiteit zijn voor een kunstenaar niet te scheiden, wist Gombrich ons al in zestiger jaren te vertellen. Zijn gewilde tijdsverwarring moet ook zo bekeken worden. Tijd en ruimte zijn relatieve begrippen. Elk verleden wordt geheractualiseerd in het heden, wil het belangrijk zijn voor de toekomst. 'Thank you for tomorrow' is in die zin een geluksboodschap. Het heden wordt gevoed door het verleden en men is dankbaar als dit een toekomst heeft. Het is ook de periode – en het HISK-verblijf zit daar voor iets tussen – dat Colin qua persoonlijkheid evolueert van sterk introvert, met een naar binnen gerichte blik, naar een open kijk op de wereld rondom zich.

Vanaf 2011 stijgt het succes van Colin Waeghe. Hij wordt gevraagd in gerenommeerde galerijen. Titel van een reeks luidt dan 'Alternator I & II'. Het format is niet meer de affiche maar de postkaart, een medium dat men gebruikt om van op afstand vrij intieme genoegelijke informatie door te sturen aan geliefden, familie of vrienden. De boodschappen komen van de andere kant van de wereld of beter van een wereld die onze andere kant toont wanneer men drugs gebruikt. Dan verneemt men niet voor iedereen bestemde informatie, anders dan deze die door de gewone werking van het brein voortgebracht worden. De alternator zet mechanische energie om in elektrische. Een gelijkaardige transformatie ontstaat ook bij druggebruik. Ze laten ons de anti-poden van onze geest zien. Aldous Huxley verschijnt op het toneel. Hij staat bekend om zijn standpunt dat geestesverruimende middelen de creativiteit verhogen. Maar ook andere figuren, die dit soort geestelijke

uitstappen aanprezen, worden in de scènes betrokken. De geschiedenis van de hippie beweging wordt opgerakeld. Allen Ginsberg is niet veraf.

De maatschappijkritische houding van Colin Waeghe krijgt uitdrukkelijk politieke dimensie in 'United' (2012). Hij toont zijn woede over de actuele toestand. Hier komen portretten aan bod van politici van rechtse signatuur. Hij schildert ze in een soort beweging waardoor hun eigen identiteit dubbelzinnig wordt. De centrale vraag is: wat houdt 'identiteit' in? Is het de beperking tot de kleine nationale zogenaamde eigenheid of doen de grenzen er niet toe? Of hij wordt ironisch: allerlei onverwachte dieren duiken op in een typisch Vlaams landschap: lama's, dromedarissen, bizons... , maar geen koeien meer. De gefragmenteerde portretten van de nationalistische Europese leiders komen in scherp contrast te staan met de uitheemse dieren in Flanders fields.

In 2013 neemt hij deel aan de tentoonstelling 'Kortrijk Vlaandert', een titel waarmee niet alle kunstenaars gelukkig waren. Colin Waeghe ontwikkelt voor deze tentoonstelling het werk 'Nomadia', dat in het verlengde ligt van 'United'. Het verwijst naar België dat een oude geschiedenis heeft van verschillende nationaliteiten die er door de eeuwen elkaar gekruist hebben en daardoor ook dikwijls gekruist 'zijn'. Brussel is de hoofdstad van de vreemdelingen die we zelf zijn. 'Nomadia' verwijst zowel naar het zwerverschap van nomaden als naar de droom van Utopia, de goede plek die nog niet bestaat.

Leipzig: Nobody but you

Colin Waeghe vertoeft sinds dit jaar in Leipzig. Op een kunstenaar, zijnde een gevoelig zintuiglijk systeem, laat dat een indruk na. De ondertussen kleurige gebouwen verraden toch de Oost-Duitse periode. Hebben de muren nog oren? De sporen van het gordijn zijn nog niet uitgewist. Men stapt er met iets voorzigtiger tred, uit vrees om in de molen te verzeilen. Wordt men niet gevolgd, afgeluisterd,... ? Dat is zeker het geval nadat men het museum 'In der runde Ecke' bezocht heeft. Men voelt zich een tijdje niet lekker. 'In de ronde hoek' was geen naam van een horecabedrijf zoals men in Brussel de 'Scheve lavabo' heeft, wel het hoofdkwartier van de Stasi, de geheime politie. De ruimten zijn niet opgesmukt, maar staan er zoals men ze in 1989 achtergelaten heeft. Dat bepaalt de sfeer. Verder is er allerlei materiaal te bezien waaruit blijkt hoe vindingrijk de mens is als het gaat om repressie van mensen met een andere mening en het beperken van de vrijheid om die te uiten. Hoe schrander men kan wezen om geheimen te weten te komen en te spioneren. En hoe men onder dwang de spreekvaardigheid kan verhogen zonder dictielessen in te voeren, maar via accurate technieken die men niet snel vergeet. Colin Waeghe bezoekt het museum geregeld en brengt zijn indrukken op doek. Dat is het thema van deze tentoonstelling in het Zwarte Huis. De titel luidt: 'Nobody but you' en klinkt als een reclame- of propagandaslogan: 'Op u komt het aan', 'stem voor ons of koop ons product'. Wat nazindert is de penetratie van de boodschap in de privésfeer en het meteen beslag leggen erop. Eén van de werken is het op zijn gefragmenteerde wijze geschilderde portret van Alain Badiou. Uit de lectuur van zijn werk bekleef bij Colin de gedachte dat revoluties gesmeed worden in privé-vertrekken. Meteen heeft men een mooi paradox tussen het publieke en het privé, het bijzondere en het algemene. Het Stasimuseum toont de trieste restanten van een gevallen systeem dat terecht zeer veel kritiek

verdient, maar is de overwinnaar, nl. het neo-liberale denken per se een beter systeem? Badiou durft het te betwijfelen en komt uit voor zijn neo-marxistisch getinte gedachtegoed op dat gebied. Deze openheid valt af te lezen uit het gelaat van het portret van Badiou. Maar ook uit de leegte die je overvalt in de schilderijen met scènes uit livings waar men op Godot lijkt te wachten. Vale kleuren overheersen de sfeer.

De vervreemding die uit de werken straalt als een flauwe zon doorheen de sterke mist, mag ook in verband gebracht worden met een van de bekendste uitdrukkingen die ons recent wereldbeeld kenmerken: 'Je est un autre'. Deze zin uit een brief (13-5-1871, zeg maar begin van het modernisme) van Arthur Rimbaud wordt zo'n honderd jaar later, via de Franse filosofie, de kern van de twijfel aan het 'zelf' als een mooi geordende identiteit, ten voordele van de gedachte dat het 'ik' veelvoudig is: ik is een andere. Het drukt zowel de invraagstelling van de identiteit uit, met de vervreemding als bijverschijnsel, als de waardering voor de 'alteriteit', het andere, de kans op alternatieven. En misschien was zelfs Rimbaud niet de eerste om deze gedachte in te voeren via de literatuur. Antwoorde Odysseus niet aan de cycloop op de vraag wie hij was: 'Nemo', Niemand? En hier hebben we de titel van de reeks: 'Nobody but you'.

Het nazisme was een vijand van het zogenaamde ont-aarde modernisme dat teveel affiniteiten met het communisme zou gehad hebben. Het ene systeem is het andere niet, maar een systeem is een systeem, nl. 'iets dat samen gestoken is', zoals de etymologie ons leert. Ook elke tekst, elk kunstwerk dus, is iets dat samengesteld wordt. Men zal hier eerder van 'constructie' spreken om de maakbaarheid door hand en brein van de kunstenaar te benadrukken. De botsing tussen systeem en constructie geeft de kracht aan de werken van Colin Waeghe. Daarin ligt hun schoonheid omdat ze de uiting zijn van de wijsheid dat elk systeem verstart en daardoor dogmatisch of dictatoriaal wordt. Dat brengt Colin Waeghe aan het licht.

Niet ver van Leipzig ligt Dessau, plek waar het Bauhaus opgericht werd nadat het weg moest uit Weimar. Deze school van vormgeving staat symbool voor de moderniteit. Wie 'modern' zegt, zeg democratie, het principe dat de meerderheid de maat is van de dingen. Maar de architecten beslisten wel hoe die meerderheid moest leven. Een dutje in een Rietveldstoel is ook een foltering. Wat Colin Waeghe bezig houdt is precies dat cultuur steeds modelleren inhoudt. Zo werd hij gefascineerd door een modelbouwwinkel. Eens geschilderd is er geen verschil meer te zien tussen het model en de realiteit. Tussen moordtuig en speelgoedgeweer. Hij houdt ervan verwarring te zaaien. Is de luchtballon gecrasht of ligt hij klaar om op te stijgen? Is de varkenskop window dressing in de etalage van de slager of een politiek protest tegen een etnische groep of een markant figuur die men geslacht wil zien?

Colin Waeghe weet het niet. Wil het ook niet weten. Vanuit een Nietzscheaans perspectivisme toont hij ons schildermatig verschillende invalshoeken op realiteiten die hem getroffen hebben. Zijn werken zijn doorgeefluiken van zijn ervaringen zonder gebruiksaanwijzing bij. De boodschap kan alle richtingen uit, zoals goede schilderijen moeten zijn.

Willem Elias